

працювати з повною віддачею, що особливо актуально для підприємств туристичної сфери.

Куніна Д.М.

аспірант,

Національний гірничий університет

АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПИ

Попри існуючі концепції та проголошену політику інноваційного розвитку, інноваційна діяльність підприємств, особливо промислових, не набула масового характеру. Таким чином, проблема формування платформи для інноваційної діяльності промислових підприємств, створення умов для отримання ними вигод є актуальною та значимою для розвитку економіки України.

Слід відмітити, що питання інноваційного розвитку економіки України розроблялися та досліджувалися багатьма вітчизняними вченими. Серед них О.І. Амоша, В.М. Геєць, В.В. Дорофієнко, Г.Г. Півняк, В.П. Семиноженко, В.П. Соловйов, Л.І. Федулова, О.М. Шашенко та інші.

Однак не зважаючи на значну теоретичну базу, налагодження ефективних інноваційних процесів на підприємствах відбувається доволі повільно. Не всі підприємства вважають вигідною модель інноваційного розвитку внаслідок доволі високих ризиків впровадження інновацій, не стабільності зовнішнього економіко-політичного середовища.

Важливим з практичної точки зору є аналіз основи розвитку регіону. Економічне зростання та нарощення фінансової бази для впровадження заходів екологічної безпеки, підтримки високих стандартів якості життя населення регіону, які здійснюються на основі реалізації первинних або проміжних ресурсів, свідчать про ресурсний тип регіонального розвитку.

У разі, коли регіональний розвиток відбувається на основі продажу продукції кінцевого споживання, у структурі собівартості якої значна частка належить витратам на придбання або створення

об'єктів інтелектуальної власності, то такий регіональний розвиток можна оцінювати як інноваційний.

Слід зауважити, що згідно теорії економіки знань інтелектуальний капітал є одним з основних факторів розвитку, тому економічне зростання на основі реалізації цього виду капіталу також відноситься до ресурсного типу розвитку. Інноваційним регіональний розвиток буде тоді, коли шляхом *використання* інтелектуального капіталу у регіональній економіці буде виготовлятися продукція, призначена для споживання проміжними або кінцевими споживачами.

В Україні й дотепер переважає ресурсний тип розвитку, оскільки основну частку в обсязі реалізації займає природна сировина та ресурсномістка продукція. Так, в експорті України у 2011 р. частка мінеральних продуктів склала 15%, продукції хімічної промисловості – 7,9%, недорогоцінних металів та виробів з них – 32,3%; готових харчових продуктів – 4,1%, полімерних матеріалів – 1,4%, деревини – 1,6% [6]. Поряд з цим, частка інноваційної продукції у експорті 27 країн Європи у 2006 р. становила 16,2%, Японії – 20,4%, США – 26,1%, Південної Кореї – 28,7% [2].

Порівнюємо деякі показники інноваційного розвитку, регіонів України та Європи (таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняння показників регіонального розвитку інноваційного типу для регіонів України та країн Європи

Показник	2005		2008		2011	
	Регіони України	Регіони Європи	Регіони України	Регіони Європи	Регіони України	Регіони Європи
Витрати на науку та дослідження, % від ВВП:	1,9	1,83	1,66	1,92	0,8	2
Витрати на науку та дослідження за джерелами фінансування, %:	100	100	100	100	100	100
у т.ч. підприємства	87,7	54,1	60	54,8	65	54,1
державна	0,48	34,5	2,8	33,8	1,59	34,9
наукові установи		0,8		0,9		1
іноземні інвестори	2,74	9	0,96	8,8	19	8,4

Частка витрат держави на науку та дослідження у загальних державних витратах, %	1,6	1,52	1,61	1,52	1,65	1,52
Кількість дослідників, зайнятих у інноваційній діяльності, тис. осіб:	105,5	2011,3	94,1	2256,2	92,4	2318,5
у т.ч. на підприємствах	35,8	705,9	36,1	813,8	37	813,6
у державному секторі	-	216,5	-	230,8	-	237,3
у наукових організаціях	69,7	1067,6	58	1187,7	55,4	1243,4
Частка зайнятих у інноваційній діяльності по відношенню до працездатного населення, %	0,51	0,95	0,42	1,03	0,49	1,04
Частка зайнятих у інноваційній діяльності по відношенню до зайнятого населення, %	0,55	37,8	0,48	39,6	0,5	40,1
Середня кількість дослідників на 1 підприємство, осіб	0,1	0,88	0,07	1	0,07	1,2
Середня кількість дослідників на 1 наукову організацію, осіб	121	266	112	296	106	310
Середній обсяг витрат на науку та дослідження на 1 дослідника, тис. євро на рік	10,1	100	12,7	106	8,6	62
Частка реалізованої інноваційної продукції у обсязі промислової	6,5	13,7	5,9	13,4	4,8	13,3

продукції, %:						
Кількість патентних заяв на технологічну продукцію на 1 млн. мешканців	164	21015	179	16566	167	7147
Кількість осіб, що мають науковий ступінь, тис. осіб	80,3	525	91,1	490	95,03	488

Джерело: розроблено автором на основі [1,2,3,4,5]

Коли у регіонах Європи у період з 2005 по 2011 рр. спостерігається нарощення частки витрат на науку та дослідження по відношенню до ВВП з 1,83% до 2%, в середньому по регіонах України цей показник мав різко негативну тенденцію, скоротившись з 1,9% до 0,8%. Аналогічне явище спостерігається у показниках кількості дослідників, зайнятих у інноваційній діяльності, середній кількості дослідників на одну наукову організацію та на одне підприємство, частки зайнятих у інноваційній діяльності відносно загальної кількості зайнятого населення. При тому, що частка реалізованої інноваційної продукції у обсязі реалізованої промислової продукції по регіонах України скоротилася з 6,5% до 4,8% за період з 2005 по 2011 рр., кількість патентних заяв на високотехнологічну продукцію за цей же період навпаки збільшилася зі 164 на 1 млн. мешканців до 167, а також кількість осіб, що мають науковий ступінь зростає на 18,3%.

У регіонах Європи обсяг реалізованої інноваційної продукції по відношенню до реалізованої промислової продукції також скоротився, але не суттєво порівняно з Україною, з 13,7% до 13,3%. Але разом з цим спостерігалось різке зменшення патентних заяв на високотехнологічну продукцію – удвічі у 2011 р. порівняно з 2008 р., а також стабільне зменшення чисельності осіб, що мають науковий ступінь. Це пов'язано з кризовими явищами 2008 р., а також значним підвищенням витрат на патентування результатів наукових досліджень та вартості навчання у аспірантурі та докторантурі європейських наукових та освітніх установ [3].

Проведене дослідження показників інноваційного розвитку регіонів свідчить про те, що в Україні науковий потенціал використовується не ефективно: при значній кількості дослідників

та патентних заяв, обсяг реалізованої інноваційної продукції вдвічі менший, ніж у регіонах Європи.

Натомість у Європі запас міцності процесу впровадження у виробництво інновацій настільки високий, що він дозволяє утримувати частку реалізованої інноваційної продукції приблизно на однаковому рівні протягом 6 років при значних скороченнях нових патентних заяв та кількості дослідників.

З цього можна зробити висновок, що регіональна економічна політика України, націлена на економічне зростання за принципами сталого розвитку у довготерміновій стратегічній перспективі, повинна ґрунтуватися на спеціально розроблених механізмах регулювання системних трансформацій інноваційного типу. У свою чергу, ці механізми повинні бути зорієнтовані на регулювання процесів комерціалізації існуючих наукових розробок та переведення їх з наукової до бізнес-площини, а також на процеси інтенсифікації власне наукової діяльності дослідників наукових установ.

Список використаних джерел:

1. European Education and Training : (текст) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/higher_en.htm
2. High-tech exports in EU : (статистичні дані) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/science_technology_innovation/data/main_tables
3. Ph.D students in Europe and Beyond: Numbers and Job Prospects : (текст) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blogs.sciencemag.org/sciencecareers/2008/01/phd-students-in.html>
4. Державна Казначейська Служба України. Виконання Державного зведеного бюджету : (статистичні дані) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147461>
5. Регіони України / стат. зб. у 2 т. / гол. ред. О. Осауленко. – Київ, 2010. – Ч.2. – 805 с.
6. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за 2011 р. : (статистичні дані) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>